

Mika, Jarosław F.

Struktura wpływów podatku dochodowego od osób fizycznych, prawnych oraz podatku VAT w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w latach 2000-2003

Rocznik Żyrardowski 4, 311-336

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jarosław F. Mika

Struktura wpływów podatku dochodowego od osób fizycznych, prawnych oraz podatku VAT w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w latach 2000–2003

Wstęp

Podatki jako publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezwrotne świadczenia pieniężne¹ stanowią podstawowy dochód budżetu państwa, a także budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Osoby fizyczne, prawne oraz jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej odprowadzają podatek PIT², CIT³ oraz VAT⁴ do poszczególnych urzędów skarbowych, których w Polsce jest 379⁵. Struktura wpływów podatków w poszczególnych urzędach skarbowych zależy od aktywności ekonomicznej mieszkańców i wysokości ich dochodów od liczby firm zlokalizowanych na terenie objętym działaniami Urzędu Skarbowego i od ich kondycji finansowej. Interesującym więc może być zbadanie wysokości i struktury dochodów urzędu skarbowego zlokalizowanego w strefie podmiejskiej Warszawy porównując je do dochodów urzędu skarbowego w Suwałkach, którego wpływy przedstawiono w II tomie Rocznika⁶. Niniejszy artykuł został napisany dzięki udostępnieniu materiałów przez Urząd Skarbowy w Pruszkowie, więc w tym miejscu pragnę podziękować za pomoc Naczelnikowi US w Pruszkowie – Pawłowi Cybulskiemu.

¹ Ustawa – Ordynacja Podatkowa (Dz .U. Nr 8, poz. 60) – art. 6.

² PIT – (*Personal Income Tax*) – Podatek dochodowy od osób fizycznych.

³ CIT – (*Corporation Income Tax*) – Podatek dochodowy od osób prawnych.

⁴ VAT (*Value Added Tax*) – Podatek od wartości dodanej. Takie nazewnictwo przyjęte zostało przez 15 kraje Unii Europejskiej. W Polsce nazywa się go jako podatek od towarów i usług.

⁵ Dane na dzień 31 XII 2004.

⁶ D. Piotrowski, *Struktura dochodów urzędu skarbowego w Suwałkach z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1996–2001*, Rocznik Żyrardowski, tom II, Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie, 2003, s. 389–407.

Analiza dochodów urzędu skarbowego w Pruszkowie obejmującym swą jurysdykcją podatkową powiat pruszkowski zamieszkiwany przez blisko 140 tysięcy osób poprzedzona jest omówieniem struktury dochodów budżetu państwa i sektora finansów publicznych.

Wpływy budżetowe a dochody sektora finansów publicznych

Finanse określane jako zjawiska i procesy pieniężne dzielą się na finanse publiczne i finanse prywatne⁷. Pojęcie finansów publicznych zostało zdefiniowane w ustawie z 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych (Dz.U. nr 15, poz.14 z późn. zm. z 2003 roku), której art. 6 opisuje finanse publiczne jako *procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem*.

Prawo finansów publicznych jest jedną z podgałęzi prawa finansowego obok:

- prawa finansowego jednostek samorządu terytorialnego,
- prawa celnego,
- prawa finansowego ubezpieczeń społecznych,
- prawa bankowego,
- prawa walutowego i dewizowego,
- prawa finansowego przedsiębiorców,

Gromadzenie środków publicznych odbywa się na podstawie odrębnych ustaw.

Jednym z takich unormowań prawnych jest ustawa budżetowa, o której elementach mowa jest w art. 86 ustawy o finansach publicznych⁸.

Budżet państwa stanowi jeden z elementów dochodów sektora finansów publicznych i jako swoistego rodzaju plan finansowy państwa bazuje głównie na wpływach podatkowych.

Budżet uchwalany corocznie uchwałą Sejmu w formie ustawy stanowił w latach 2000–2003 średnio 48% dochodów sektora finansów publicznych ogółem.

Struktura dochodów budżetu państwa oparta jest w omawianych latach w 85–90% o dochody podatkowe. Źródłami wpływów są podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych oraz podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy. Pozostałe rodzaje podatków występujące w polskim systemie prawa podatkowego nie stanowią dochodów budżetowych, są nato-

⁷ A. Majchrzycka-Guzowska, *Finanse i Prawo Finansowe*, Warszawa 2004.

⁸ Dz. U., nr 15 z 2003 r.

miast elementem dochodów sektora finansów publicznych zasilając w głównej mierze jednostki samorządu terytorialnego.

Struktura dochodów budżetowych w latach 2000–2003 zobrazowana w tab. 1 stanowi o silnej pozycji w budżecie wpływów tytułem podatku VAT, które co roku zwiększają swój udział.

Tabela 1. Struktura budżetu państwa w latach 2000–2003 – w mln zł (w cenach bieżących)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Dochody budżetu państwa ogółem	135663,9	140526,9	143519,8	152110,6
Dochody podatkowe ogółem	119643,9	119101,3	128750,9	135227,6
w tym: z podatku od towarów i usług (VAT)	51749,8	52983,1	57441,7	60359,5
z podatku akcyzowego	27312,0	28860,5	31489,8	34387,7
z podatku dochodowego od osób prawnych	16867,7	13219,7	15008,4	14108,0
z podatku dochodowego od osób fizycznych	23088,6	23444,2	24139,0	25674,9
Pozostałe dochody ogółem	16019,3	21425,6	14768,9	16883,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Dochody budżetowe jak już wspomniano są jednym z zasadniczych elementów stanowiących całość wpływów do sektora finansów publicznych.

Analizując dochody sektora finansów publicznych w latach 2000–2003 przyjęto za modelowy rok 2001.

Na podstawie danych o dochodach publicznych w roku 2001 można stwierdzić, iż 80% wszystkich wpływów sektora publicznego pochodzi z 20% ich źródeł, w których znajdują się VAT, CIT, PIT oraz akcyza od wyrobów krajowych. Jedynie akcyza od wyrobów importowanych jako jeden z rodzajów podatku pośredniego znajduje się poza przytaczaną powyżej formułą 20:80 (tab. 2).

Udział wpływów do budżetu państwa tytułem podatku dochodowego od osób fizycznych utrzymywał się na podobnym poziomie w okresie 2000–2003 (rys. 1) i wynosił odpowiednio 19%, 20%, 19%, 19%. Świadczy to między innymi o pozostawieniu wpływów tytułem PIT-u poza sferą radykalnych zmian, które mogłyby zmierzać do uaktywnienia czynnika ludzkiego w tworzeniu dochodu narodowego, a przez to do zmniejszenia deficytu budżetowego państwa.

Syntetyczne ujęcie obrazujące dochody sektora finansów publicznych w latach 2000–2003 w ujęciu wartościowym przedstawia tab. 3.

Tabela 2. Źródło dochodów publicznych w roku 2001

Lp.	Źródło	Wielkość (mln zł)	Udział	Suma
1	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	61 557,8	21,3%	21,3%
2	VAT od importu towarów i usług	36 584,3	12,7%	33,9%
3	Podatek należny od osób fizycznych (PIT)	30 840,4	10,7%	44,6%
4	Akcyza od wyrobów krajowych	25 506,8	8,8%	53,4%
5	Kasy Chorych	23 506,0	8,8%	61,6%
6	VAT od pozostałych towarów i usług	16 300,0	5,6%	67,2%
7	Jednostki pozabudżetowe	14 812,2	5,1%	72,3%
8	Podatek dochodowy od osób prawnych CIT	14 080	4,9%	77,2%
9	Podatek od nieruchomości	8 362,9	2,9%	80,1%
10	Pozostałe jednostki sektora	7 687,8	2,7%	82,8%
11	Wpłaty z zysku NBP	4 868,8	1,7%	84,4%
12	F. Pracy	4 678,5	1,6%	86,1%
13	Pozostałe źródła (nie ujęte w zestawieniu)	4 358,0	1,5%	87,6%
14	Cła	4 060,5	1,4%	89,0%
15	Prawa majątkowe	3 886,9	1,3%	90,3%
16	Wpływy z opłat za koncesje i licencje	3 391,0	1,2%	91,5%
17	Akcyza od wyrobów importowanych	3 352,8	1,2%	92,6%
18	Dochoady kapitałowe	3 296,2	1,1%	93,8%
19	Opłaty lokalne	2 330,3	0,8%	94,6%
20	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	2 084,5	0,7%	95,3%
21	Wpływy z różnych opłat	1 824,4	0,6%	95,9%
22	F. Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	1 534,7	0,5%	96,5%
23	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	1 504,5	0,5%	97%
24	Dochoady zagraniczne	1 172,9	0,4%	97,4%
25	Fundusz Emerytalno-Rentowy	906,1	0,3%	97,7%
26	Podatek od czynności cywilnoprawnych	876,0	0,3%	98,0%
27	Bezwrotna pomoc UE	851,1	0,3%	98,3%
28	Podatek rolny	791,7	0,3%	98,6%
29	Dywidendy i kwoty uzyskane ze zbycia praw majątkowych	726,1	0,3%	98,8%
30	Podatek od gier	667,3	0,2%	99,1%
31	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od ludności	491,8	0,2%	99,2%
32	Podatek od środków transportowych	419,6	0,1%	99,4%
33	Karta podatkowa	259,8	0,1%	99,5%
34	Wpłaty z zysków spółek	237,3	0,1%	99,6%
35	Wpływy z usług	201,6	0,1%	99,6%
36	Podatek od spadków i darowizn	184,0	0,1%	99,7%
37	F. Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	179,6	0,1%	99,7%
38	F. Alimentacyjny	174,0	0,1%	99,8%
39	F. Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	145,5	0,1%	99,9%
40	Podatek leśny	108,4	0,0%	99,9%
41	F. Ochrony Gruntów Rolnych	96,1	0,0%	99,9%
42	F. Administracyjny	94,3	0,0%	100,0%
43	Wpłaty z zysku przedsiębiorstw państwowych	72,4	0,0%	100,0%
44	Podatek od posiadania psów	15,0	0,0%	100,0%
45	Zaległości z podatków zniesionych	10,7	0,0%	100,0%
46	VAT zryczałtowany	8,8	0,0%	100,0%
47	F. Prewencji i Rehabilitacji	3,4	0,0%	100,0%
48	F. Promocji Twórczości	1,3	0,0%	100,0%
49	Państwowy F. Kombatanów	0,3	0,0%	100,0%

Źródło: Kamil Zubelewicz –Centrum im. Adama Smitha – 7 lipca 2003, publikowane na stronie internetowej www.kapitalizm.republika.pl

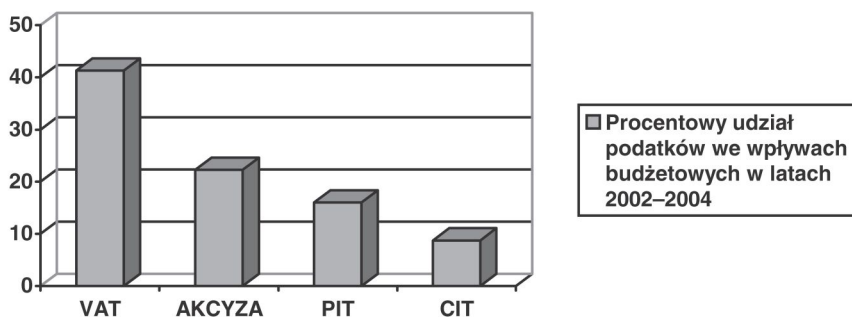
Tabela 3. Bilans finansów sektora publicznego w latach 2000–2003 kwoty w mln zł

Rodzaje dochodów	2000	2001	2002	2003
Dochody sektora finansów publicznych – ogółem	272 094,00	289 105,00	296 955,00	320 290,00
1. Dochody bieżące	271 656,29	299 250,71	292 772,00	310 379,60
A. Dochody podatkowe	142 936,00	144 499,00	154 765,00	166 195,80
– podatki pośrednie	79 662,00	82 411,00	89 595,00	96 205,50
– CIT	17 852,00	14 080,00	15 008,00	15 231,90
– PIT	32 099,00	32 924,00	24 139,00	38 461,80
– Cło	5 080,00	4 060,00	3 805,00	3 535,00
– Inne podatki	8 241,00	11 022,00	12 336,00	12 761,60
B. Dochody niepodatkowe	126 008,00	140 458,00	138 006,00	144 184,10
– dywidenda	946,00	1 019,00	748,90	795,30
– wpłaty z zysku NBP	2,20	4 868,00	2 582,20	3 567,00
– dochody własne sektora publicznego poza budżetem państwa	115 774,00	124 475,00	128 166,00	131 840,30
– dochody zagraniczne	133,80	1 172,00	497,70	177,20
– pozostałe dochody	6,95	8 922,00	6 010,00	7 804,30
2. Dochody kapitałowe	2,71	3,29	2 997,00	4 130,90
3. Bezwrotna pomoc z UE	435,00	851,00	1 186,00	5 779,50

Ogół wpływów z podatków, jakie zasilają budżet państwa stanowiło w 2002 roku – 43% wpływów, w 2003 roku – 42% wpływów ogółu dochodów sektora finansów publicznych, w tym z tytułu podatku od osób fizycznych 19% budżetu i tylko 10% dochodów sektora publicznego.

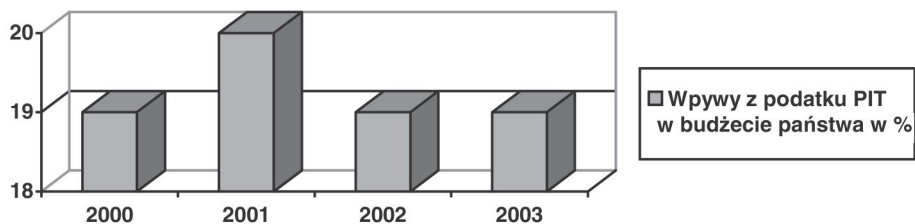
Dane te wskazują na znaczny udział wpływów z PIT-u zarówno w budżecie państwa, jak i w dochodach sektora finansów publicznych.

Podatek od dochodów osób fizycznych jest trzecim po funduszu ubezpieczeń społecznych i podatku VAT od importu rodzajem źródła dochodów publicznych, a wśród wpływów podatkowych drugim co do wielkości rodzajem podatku zasilającym dochody publiczne po podatkach pośrednich. Dominującym źródłem dochodów budżetowych są podatki pośrednie, których udział w dochodach wynosił około 62% (rys. 1).

Rys. 1. Procentowy udział poszczególnych podatków we wpływach budżetowych w latach 2002–2004

Źródło: na podstawie: R. Wolański, *System podatkowy w Polsce*, Zakamycze 2004.

Rys. 2. Udział wpływów do budżetu państwa w latach 2000–2003 tytułem podatku dochodowego od osób fizycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Tabela 4. Udział wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w budżecie państwa i dochodach sektora finansów publicznych

Udział wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych – w %	2000	2001	2002	2003
– w budżecie państwa	19,0	19,8	20,1	17,1
– w dochodach sektora finansów publicznych	8,5	8,0	8,0	7,8

Ogólna struktura wpływów podatkowych do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie

Wykonawcami ustaw budżetowych w zakresie poboru i egzekucji podatków w Polsce są organy podatkowe I instancji, czyli Naczelnicy urzędów skarbowych.

Jednym z takich Urzędów jest Urząd Skarbowy w Pruszkowie obejmujący swym zasięgiem terytorialnym 6 gmin: Pruszków, Piastów, Nadarzyn, Raszyn, Michałowice i Brwinów.

Funkcjonowanie Urzędu oparte jest o ustawę o urzędach i izbach skarbowych z dnia 21.06.1996 (Dz. U. Nr 106 poz. 489 ze zm.).

Łącznie w gminach objętych zasięgiem działania Urzędu Skarbowego w Pruszkowie mieszkało wg stanu na dzień 31 grudnia 2004 roku–139 552 osoby, a pod względem gęstości zaludnienia zajmuje pierwsze miejsce wśród wszystkich powiatów województwa mazowieckiego (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) z wielkością 581 osób/km kw. Dochód na 1 mieszkańca w gminie Pruszków na koniec 2003 roku wyniósł 1 152 zł, co w porównaniu do średniej dla gmin wynosiło:

- w województwie: 79,4%,
- w kraju: 81,8%.

Majątek ogółem US w Pruszkowie na dzień 31 XII 2003 wynosił:
2 752 757,79 zł

- a) środki trwałe: 2 306 134,81 zł,
w tym: 1 856 211,68 zł budynki i lokale,
441 888,53 zł urządzenia techniczne i maszyny,
8 034,60 zł środki transportu,
b) wyposażenie: 445 232,18 zł,
c) wartości niematerialne i prawne: 1 390,80 zł.

Głównym źródłem wpływów US w Pruszkowie są podatki uiszczane przez osoby fizyczne (PIT). Suma wpłaconych z tego tytułu podatków w latach 2000–2003 wyniosła około 408 mln zł i była najwyższa w 2002 roku (tab. 5).

Tabela 5. Udział wpływów podatkowych do US w Pruszkowie tytułem PIT, CIT, VAT (w tys. zł)⁹

Rodzaj podatku	2000	2001	2002	2003	Razem
PIT	90 678	95 223	125 995	96 449	408 345
CIT	37 757	46 155	59 088	67 701	210 701
VAT	-118 042	-112 390	-87 023	-132 348	-449 803
Saldo	10 393	28 988	98 060	31 802	169 243

Źródło: Urząd Skarbowy w Pruszkowie (*Rysunki i tabele, przy których nie podano źródeł pochodzą z danych statystycznych przygotowanych przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w Pruszkowie na prośbę autora opracowania*).

Ujemne wartości we wpływach z podatku od towarów i usług podane w tabeli 5 spowodowane były zwrotami podatku VAT podatnikom, o czym jest mowa w ostatniej części opracowania.

Wpływy tytułem podatku dochodowego od osób fizycznych

Podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych są zgodnie z ustawą wyłącznie osoby fizyczne, których źródłami przychodów są:

⁹ Dla porównania: łączne wpływy z tytułu podatku PIT do US w Suwałkach za rok 2000 wyniosły 53 881 202 zł, za 2001 rok 57 807 906 zł. Przy zbliżonej liczbie ludności zamieszkałej w obu omawianych powiatach (Suwałki – 120 tysięcy, Pruszków – 140 tysięcy) i prawie dwukrotnie wyższych wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych do US w Pruszkowie świadczy to o większych dochodach ludności zamieszkałej w powiecie pruszkowskim, a zatrudnionej zarówno w Pruszkowie, jak i w Warszawie. Potwierdza to jednocześnie recesywne i zastojowe cechy „ściany wschodniej”, do której należą Suwałki, o których pisze D. Piotrowski w II tomie Rocznika Żyrardowskiego na s. 389.

- 1) stosunek służbowy, stosunek pracy, emerytura lub renta,
- 2) działalność wykonywana osobiście,
- 3) pozarolnicza działalność gospodarcza,
- 4) działy specjalne produkcji rolnej,
- 5) nieruchomości lub ich części,
- 6) najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa,
- 7) kapitały pieniężne i prawa majątkowe,
- 8) odpłatne zbycie nieruchomości, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, prawa wieczystego użytkowania gruntów,
- 9) inne źródła.

Największą grupę podatników stanowią osoby, które nie wykonują działalności gospodarczej, będąc zatrudnionym na podstawie umowy o pracę.

Drugą grupę, ale czterokrotnie mniejszą, stanowiły osoby rozliczane przez ZUS, czyli emeryci i renciści. Trzecią grupę stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą na zasadach ogólnych PIT-36 (tab. 6).

Tabela 6. Liczba podatników*, którzy złożyli zeznanie roczne w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w poszczególnych latach wg rodzajów zeznań rocznych

Typ zeznania	2000	2001	2002	2003
PIT-36 prowadzący działalność gospodarczą na zasadach ogólnych	9 714	9 872	10 478	9 654
PIT-28 prowadzący działalność gospodarczą opodatkowaną w formie ryczałtu ewidencjonowanego	4 057	3 641	3 441	3 859
PIT-37 nie prowadzący działalności gospodarczej	60 590	63 198	64 716	65 610
PIT-40 rozliczani przez płatnika	3 261	2 397	2 489	2 157
PIT-40A rozliczani przez ZUS	16 502	15 169	15 695	16 250
Razem	94 124	94 277	96 819	97 530

* W liczbie podatników ujęto tych, którzy rozliczali się zeznaniem rocznym, czyli nie ujęto osób prowadzących działalność gospodarczą w formie karty podatkowej, osób duchownych.

Wpływy tytułem podatku dochodowego od osób fizycznych w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w latach 2000–2003 wyniosły 408 345 tys. zł (patrz tab. 6), przy czym 80% tych wpływów przypadło na wpływy podatkowe od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 7. Wpływy do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie z podatku dochodowego od osób fizycznych wg rodzaju prowadzonej działalności (w tys. zł)

Rodzaj podatku	2000	2001	2002	2003
Zasady ogólne*	73 970	72 501	65 633	63 484
Karta podatkowa	2 606	2 507	1 868	1 576
Ryczałt ewidencjonowany	9 172	11 075	9 311	11 985
Razem	85 748	86 083	76 812	77 045

* Zasady ogólne są podstawową formą opodatkowania zgodnie ze skalą progresywną zawartą w art. 27 Ustawy podatku dochodowym od osób fizycznych, obok innych form opodatkowania, takich jak ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, karta podatkowa oraz liniowa stawka podatku w wysokości 19%.

Spadek wpływów podatkowych w roku 2003 w porównaniu z rokiem 2002 spowodowany był większymi odpisami dokonanymi przez podatników głównie na remonty mieszkań i domów zgodnie z unormowaniami art. 26 i 26b umożliwiającymi zmniejszenie dokonywanych wpłat poprzez uwzględnienie w kwocie dochodu do wyliczenia zapłaty podatku odpisów związanych z kredytem (pożyczką), m.in. na zakup lub rozbudowę budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego.

Z powyższego wynika, iż udział wpływów podatkowych od osób rozliczających się na podstawie progresywnej skali podatkowej w latach 2000–2003 stanowił 67% (275 588 tys. zł) ogółu wpływów, zaś udział wpływów od pozostałych osób, które płaciły podatek na zasadach ryczałtu, karty podatkowej i 19% podatku liniowego wyniósł w omawianych latach 33% (132 757 tys. zł).

Analizując strukturę podatników, którzy podlegają rozliczeniu z budżetem państwa, należy zwrócić uwagę na dwie grupy. Pierwszą stanowią podatnicy składający zeznania roczne, drugą pozostałe osoby opodatkowane w trakcie roku podatkowego, które nie są zobowiązane do sporządzania rocznych zeznań podatkowych. Są to osoby prowadzące działalność gospodarczą opodatkowaną w formie karty podatkowej oraz osoby duchowne.

W latach 2000–2003 do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie wpłynęło ogółem 382 750 zeznań rocznych od podatników, płatników oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako płatnika¹⁰.

¹⁰ Na podstawie art. 34 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych ZUS jako organ rentowy obowiązany jest do pobierania i wpłacania zaliczek na podatek dochody od wypłacanych przez ten organ emerytur i rent.

Napływ nowych mieszkańców do Pruszkowa, zwłaszcza w roku 2000 i 2001 wpłynął na wzrost składanych zeznań PIT-37¹¹ do tutejszego urzędu – osób nie prowadzących działalności gospodarczej, będącymi pracownikami najemnymi.

Liczba podatników składających roczne zeznania podatkowe nie jest tożsama z ilością złożonych zeznań. Oznacza to, że podatnik, na którym ciąży zobowiązanie podatkowe może wybrać rozliczenie podatku wraz z małżonkiem dokonywane jednym zeznaniem podatkowym, co powoduje mniejszą liczbę zeznań wpływających do Urzędu Skarbowego. Wynika to z faktu, iż istnieje możliwość rozliczania swoich dochodów przez podatników łącznie z małżonkiem lub osób samotnie wychowujących dzieci wraz z przychodami dziecka.

Średnia liczba zeznań podatkowych złożonych w US Pruszków w latach 2000–2003 wynosiła 73 661,5 rocznie.

W strukturze zeznań podatkowych złożonych do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie w latach 2000–2003 największą grupę (71%) stanowili podatnicy rozliczający, składający rozliczenia indywidualne, na rozliczenia łączne małżonków przypadło w powyższym okresie 27% podatników. Najmniejszą grupę stanowiły osoby samotnie wychowujące dzieci –2% ogółu podatników.

Tabela 8. Liczba zeznań podatkowych (PIT-28, PIT-36, PIT-37, PIT-40, PIT-40A) złożonych w US Pruszków w poszczególnych latach¹²

Rodzaj rozliczenia	2000	2001	2002	2003
Rozliczenie indywidualne	51 531	48 473	54 446	54 270
Rozliczenie łączne małżonków	20 238	19 802	20 061	20 501
Rozliczenie osób samotnie wychowujących dzieci	2 117	2 139	2 251	2 258
Razem	73 886	70 414	73 317	77 029

¹¹ PIT-37 jest formularzem przeznaczonym dla osób, które w ciągu roku podatkowego nie odprowadzały samodzielnie zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych – robił to za nie płatnik, czyli zakład pracy lub ZUS.

¹² Z ulg mieszkaniowych w latach 2000–2002 skorzystało w swoich zeznaniach składanych do US w Pruszkowie 2 634 podatników, co stanowiło 1,88% ogółu mieszkańców podległych pod US w Pruszkowie. W analogicznym okresie podobne zeznania zawierające ulgi mieszkaniowe złożone do US w Suwałkach stanowiły 0,7% ogółu mieszkańców podległych jurysdykcji US w Suwałkach (842 podatników) – D. Piotrowski, *Rocznik Żyrardowski* tom II, s. 397.

Odliczenia od dochodu i od podatku

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych w omawianych latach istniały zróżnicowane formy odliczeń możliwych do przeprowadzenia przez podatników zarówno od dochodu przed obliczeniem podatku, jak i od samego podatku. Możliwe więc było odliczenie od dochodu na podstawie art. 26 ustawy składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe, wydatków na cele rehabilitacyjne, darowizn na ściśle określone w ustawie cele: naukowe, naukowo-techniczne, oświatowe, kulturalne i inne do wysokości nie przekraczającej 15% dochodu, na cele kultu religijnego oraz między innymi na działalność charytatywno-opiekuńczą – do wysokości nie przekraczającej 10% dochodu¹³.

Tak powstała różnica po odliczeniu kwot stanowiła podstawę do opodatkowania przy zachowaniu warunku ich faktycznego poniesienia oraz udokumentowania.

Jedynym z odliczeń, które utraciło swoją moc prawną z dniem 1 stycznia 2001 roku była możliwość dokonywania odpisów od dochodu z tytułu rent i innych trwałych ciężarów opartych na tytule prawnym oraz alimentów z wyjątkiem alimentów na rzecz dzieci.

Znaczącą ulgą w polskim systemie podatkowym w omawianym okresie były niewątpliwie wydatki mieszkaniowe. Dotyczyły one zarówno wydatków inwestycyjnych związanych z zakupem i montażem maszyn i urządzeń, zakupem samochodów o dopuszczalnej ładowności nie przekraczającej 500 kilogramów czy zakupem praw majątkowych, jak i wydatków związanych z budową budynku mieszkalnego, jego zakupem czy rozbudową. Omawiana ulga inwestycyjna została w zapisie ustawy wyodrębniona z systemu ulg ze względu na swoją specyficzną konstrukcję prawną i charakter gospodarczy. Przepis dotyczący zastosowania ulgi inwestycyjnej skreślony został z dniem 1 stycznia 2001 roku, jednak na podstawie zapisów ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku podatnicy, którzy przed dniem 1 stycznia 2001 roku ponieśli wydatki inwestycyjne i nabyli prawo do odliczeń zachowali prawo do dokonania tychże odliczeń po 31 grudnia 2000, jednak nie dłużej jak do dnia 31 grudnia 2003 roku.

Największą ulgą stosowaną przez podatników w omawianym okresie była tzw. „duża ulga budowlana”, która została z dniem 1 stycznia 2002 roku zastąpiona „ulgą kredytową”. Druga z nich to ulga remontowo-modernizacyjna. Pomimo skreślenia „dużej ulgi budowlanej” podatnikom, którzy nabyli do niej prawo, przysługiwało na zasadach określonych w ustawie, prawo do od-

¹³ W. Modzelewski (red.), *Komentarz do Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*. ISP, 2003.

liczania od podatku dalszych wydatków przeznaczonych na kontynuację inwestycji – poniesionych od 1 stycznia 2002 do 31 grudnia 2004 roku.

Tabela 9. Wydatki mieszkaniowe osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej odliczone w zeznaniach PIT-37 w US w Pruszkowie oraz wydatki mieszkaniowe osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą odliczone w zeznaniach PIT-36 w latach 2000–2003

Rodzaj zeznania	Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
PIT-36	Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	527	445	351	247
	Kwota odliczeń (w tys. zł)	19 138	13 041	9 523	7 508
PIT-37	Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	916	746	613	507
	Kwota odliczeń (w tys. zł)	11 107	7 753	5 408	4 466

O ile łączna kwota odliczeń tytułem poniesionych wydatków mieszkaniowych w latach 2000–2003 dokonanych przez osoby nie prowadzące działalności gospodarczej wyniosła 28 733 765 zł, to kwota odliczeń dokonanych przez osoby prowadzące działalność gospodarczą i rozliczającą się na podstawie PIT-36 wyniosła 49 210 162 zł, co stanowi 63% ogólnej kwoty odliczeń dokonanych na terenie jurysdykcji Urzędu Skarbowego w Pruszkowie.

Podatnicy rozliczający się na podstawie PIT-36 i PIT-37 w latach 2000–2004, którzy dokonali odliczeń wydatków mieszkaniowych od dochodu stanowili niespełna 1% ilości podatników, którzy w omawianym okresie rozliczyli się z US.

Strukturę odliczeń wszystkich osób fizycznych (prowadzących i nie prowadzących działalności gospodarczej) wykazanych w załącznikach PIT/O za poszczególne lata podatkowe w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie pokazuje tab.10–13.

Tabela 10. **Odliczenia od dochodu** dokonane przez osoby fizyczne w latach 2000–2003, wykazane w załącznikach PIT/O – tytułem darowizn

Darowizny	2000	2001	2002	2003
Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	9 552	9 821	5 109	4 948
Kwota odliczeń	12 222 428 zł	14 683 048 zł	8 334 512 zł	8 324 641 zł

Tabela 11. **Odliczenia od dochodu** dokonane przez osoby fizyczne w latach 2000–2003, wykazane w załącznikach PIT/O – tytułem rent

Renty i inne trwałe ciężary oparte na tytule prawnym oraz alimenty na rzecz dzieci w wysokości ustalonej w wyroku alimentacyjnym	2000	2001	2002	2003
Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	463	Brak takiego odliczenia w ustawie		
Kwota odliczeń	5 509 036 zł			

Tabela 12. **Odliczenia od dochodu** dokonane przez osoby fizyczne w latach 2000–2003 wykazane w załącznikach PIT/O – tytułem składek na rzecz organizacji, do których przynależność podatnika jest obowiązkowa

Składki na rzecz organizacji , do których przynależność podatnika jest obowiązkowa jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów	2000	2001	2002	2003
Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	1 027	1 104	1 334	1 398
Kwota odliczeń	345 139 zł	414 365 zł	513 135 zł	547 733 zł

Tabela 13. **Odliczenia od dochodu** dokonane przez osoby fizyczne w latach 2000–2003 wykazane w załącznikach PIT/O – tytułem wydatków na cele rehabilitacyjne

Wydatki na cele rehabilitacyjne ponoszone przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne	2000	2001	2002	2003
Liczba podatników, którzy dokonali odliczeń	1 328	1 399	1 355	1 388
Kwota odliczeń	2 324 532 zł	2 470 386 zł	2 703 400 zł	2 866 271 zł

Drugą możliwością obniżania obciążeń podatkowych dokonywanych przez podatników podatku dochodowego od osób fizycznych były odliczenia od podatku – tytułem wydatków na dojazd dzieci do szkoły, wydatków na zakup pomocy naukowych, na odpłatne kształcenie w szkołach wyższych, do roku 2001 wydatki na odpłatne świadczenia zdrowotne oraz do roku 2000 na kształcenie dzieci własnych i przysposobionych w szkołach niepublicznych o uprawnieniu szkół publicznych (tab. 14). Łączna kwota tego rodzaju odliczeń wyniosła w latach:

2000 – 5 807 701 zł,
 2001 – 5 920 576 zł,
 2002 – 4 202 104 zł,
 2003 – 4 309 511 zł.

Tabela 14. Struktura odliczeń od podatku dokonanych przez osoby fizyczne wykazanych w załącznikach PIT/O w latach 2000–2003

Rodzaj odliczenia	Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Wydatki na dojazd dzieci własnych i przysposobionych do podstawowych, zawodowych i średnich szkół publicznych i niepublicznych położonych poza miejscowością ich stałego lub czasowego pobytu	Liczba podatników	2 579	2 257	1 946	1 605
	Kwota odliczeń	181 845	177 010	144 940	121 968
Wydatki na zakup przyrządów i pomocy naukowych, programów komputerowych oraz wydawnictw fachowych bezpośrednio związanych z wykonywanym zawodem i wykonywaną pracą	Liczba podatników	2 924	3 109	2 363	2 489
	Kwota odliczeń	500 062	558 473	482 633	564 770
Wydatki na odpłatne świadczenia zdrowotne	Liczba podatników	16 724	17 145	Brak takiego odliczenia	
	Kwota odliczeń	1 607 784	1 849 505		
Wydatki na odpłatne kształcenie w szkołach wyższych w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym	Liczba podatników	4 248	5 322	5 386	5 375
	Kwota odliczeń	2 034 925	2 524 251	2 724 542	2 746 106
Wydatki na odpłatne kształcenie dzieci własnych i przysposobionych w podstawowych, zawodowych i średnich szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych	Liczba podatników	1 371	Brak takiego odliczenia		
	Kwota odliczeń	667 023			
Wydatki na odpłatne doszkolenie i doskonalenie zawodowe podatnika	Liczba podatników	4 031	3 842	3 668	3 697
	Kwota odliczeń	819 056	820 335	849 988	876 664

Kwoty odliczeń w tabeli podane zostały w zł

Pobór podatku

Zobowiązanie podatkowe, którego definicja unormowana jest treścią art. 5 ordynacji podatkowej określa ten rodzaj zobowiązania jako *zobowiązanie podatnika do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu albo gminy podatku w wysokości, terminie oraz miejscu określonych w przepisach prawa podatkowego*¹⁴.

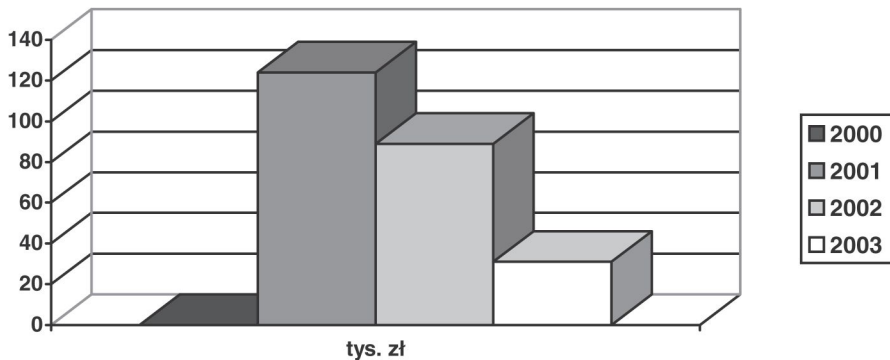
Zapłata podatku następuje bezpośrednio przez podatnika albo dokonywana jest przez płatnika lub inkasenta.

¹⁴ C. Kosikowski, H. Dzwonkowski, A. Huchla, *Komentarz. Ustawa Ordynacja podatkowa ABC*, 2002.

Ustawa – Ordynacja Podatkowa przekazuje kompetencje do zaniechania poboru podatków i zwolnienia z obowiązku jego poboru ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych. Są to jednak sporadyczne zdarzenia, które nie wpływają na zmiany w realizacji budżetu państwa poprzez zmniejszenie jego wpływów. Częściej stosowaną procedurą jest umorzenie zaległości podatkowej – kiedy decyzja wydawana przez organ I instancji musi być uzasadniona ważnym interesem podatnika lub interesem publicznym.

W US w Pruszkowie dokonano w omawianym okresie umorzeń jedynie na kwotę 1000 zł – w roku 2003.

Poza wymienioną możliwością zmniejszania obciążenia podatkowego przez podatnika istnieje jeszcze szerzej stosowana metoda przenoszenia w czasie wykonywania zobowiązania podatkowego, która polega na odroczeniu płatności podatku. Najwięcej takich odroczeń było w 2001 r., a najmniej w 2000 r. (rys. 3).

Rys. 3. Wartość podatku zapłaconego w ramach odroczenia płatności w latach 2000–2003

Tendencja do zmniejszenia się decyzji zezwalających podatnikom na odroczenia w płatności podatku wynika z dwóch powodów. Pierwszym jest utrudniona procedura wydawania pozytywnych decyzji przez Naczelnika Urzędu Skarbowego, polegająca na konieczności złożenia do podania oświadczenia o stanie majątkowym. Utrudnia to nierzetelnym podatnikom przenoszenia ciężaru zapłaty podatku w czasie na budżet państwa. Drugim z powodów jest mniejsza liczba osób, które uchylają się od zapłaty podatku, dzięki skutecznym kontrolom przeprowadzanym przez organ I instancji.

Zaskarżanie decyzji podatkowych

Każdy z podatników podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z postanowieniami ustawy z 1997 roku – (ordynacja podatkowa) ma pra-

wo odwołania od decyzji organu podatkowego do organu wyższej instancji. Odwołanie od decyzji Naczelnika Urzędu Skarbowego jest rozpatrywane w trybie dwuinstancyjności przez Dyrektora Izby Skarbowej.

Właściwym dyrektorem dla US w Pruszkowie jest Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie.

W urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w latach 2000–2003 wydano 4 813 decyzji i 903 postanowienia. Odwołań do II instancji było jedynie 143. Pomimo istniejących możliwości zaskarżania decyzji wydanych w II instancji, do sądów administracyjnych trafiło jedynie 12 skarg (tab. 15).

Tabela 15. Liczba wydanych decyzji i postanowień oraz odwołań sądowych – w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych

		2000	2001	2002	2003
Decyzje podatkowe*		1 277	1 235	1 475	826
Postanowienia podatkowe**		408	192	138	165
Odwołania	Razem	35	32	28	36
	pozytywne dla podatnika	18	17	7	19
	pozytywne dla US	17	15	21	17
Skargi		2	3	5	2

* Decyzje podatkowe wydane na podstawie art. 207 ordynacji podatkowej.

** Postanowienia podatkowe wydane na podstawie art. 216 ordynacji podatkowej.

W sytuacji, kiedy decyzja w postępowaniu odwoławczym wydana przez Dyrektora Izby Skarbowej jest niezgodna z oczekiwaniami podatnika może on skierować postępowanie na drogę sądową w myśl art. 50 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi – ustawy z 30 sierpnia 2002 roku¹⁵. Z dniem 1 stycznia 2004 roku po zreformowaniu systemu sądownictwa administracyjnego w Polsce dopuszczalne jest wystąpienie ze skargą do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Kolejnym i ostatecznym krokiem obrony swoich interesów jest dla podatnika wystąpienie za pośrednictwem WSA do Naczelnego Sądu Administracyjnego ze skargą kasacyjną oparta na przesłankach zawartych w art. 174 cytowanej wyżej ustawy. Są to: naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub/i naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

¹⁵ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1270).

Egzekucja zobowiązań podatkowych

Urząd Skarbowy w Pruszkowie w ramach swojej funkcji poborcy podatkowego wykonuje czynności egzekucyjne zobowiązań podatkowych. Czynnościami egzekucyjnymi zajmuje się wyodrębniony w Urzędzie samodzielny referat egzekucji administracyjnej. W przypadkach, kiedy naruszono przepisy kodeksu karnego–skarbowego sprawą zajmuje się Oskarżyciel skarbowy, który w ramach przyznanych mu uprawnień orzeka w sprawach mandatów, wykroczeń i kar grzywnien, a w szczególnych przypadkach kieruje sprawy do postępowania sądowego z oskarżeniem danej osoby fizycznej.

W latach 2000–2003 wydano 26 652 tytuły wykonawcze na łączną wartość 95 805 tys zł (tab. 16).

Tabela 16. Liczba i wartość tytułów wykonawczych w US w Pruszkowie obejmujących wszystkie należności budżetu państwa – z tytułu niezapłaconego podatku PIT, CIT, VAT

	2000	2001	2002	2003
Ilość tytułów wykonawczych	3 269	6 685	8 883	7 815
Wartość tytułów wykonawczych (w tys. zł)	14 848	18 756	18 777	43 414

Wartość niezapłaconego podatku dochodowego od osób fizycznych, prawnych oraz podatku od towarów i usług, który zabezpieczony został wydanymi tytułami wykonawczymi wskazuje na wzrost zadłużenia podatników w zapłacie podatków stanowiących dochód budżetu państwa. Wyraźny wzrost kwoty zaległości w tytułach wykonawczych nastąpił w roku 2003.

W ramach prowadzonego postępowania podatkowego możliwe jest zastosowanie formy zabezpieczenia majątku podatnika. Takimi formami są zastawy skarbowe oraz hipoteki przymusowe. Do powstania zastawu skarbowego niezbędny jest wpis do rejestru zastawów skarbowych, a jego powstanie nie wiąże się z wydaniem organowi podatkowemu rzeczy obciążonej. Zaspokojenie Skarbu Państwa z przedmiotu zastawu następuje praktycznie poprzez sprzedaż w trybie egzekucyjnym. Z uwagi na obejmowanie zastawem skarbowym stosunkowo niewielkich wartościowo zobowiązań podatników jego zastosowanie ma mniejszą skalę od ustanowień hipoteki przymusowej (tab.17).

Przy 3 zastawach skarbowych powstałych w 2003 roku hipotek przymusowych w okresie 2000–2003 ustanowionych było dwadzieścia. Hipotekę przymusową, która ustala się zgodnie z delegacją art. 34 ordynacji podatkowej głównie na nieruchomościach podatnika z tytułu zobowiązań podatkowych powstaje przez dokonanie wpisu do księgi wieczystej na podstawie

Tabela 17. Liczba i wartość dokonanych zabezpieczeń przez Urząd Skarbowy w poszczególnych latach

Rodzaj zabezpieczenia	2000		2001		2002		2003	
	Ilość	Kwota zabezpieczeń	Ilość	Kwota zabezpieczeń	Ilość	Kwota zabezpieczeń	Ilość	Kwota zabezpieczeń
Hipoteka przymusowa	2	55 718	4	298 855	10	99 354	4	20 449
Zastawy skarbowe	-	-	-	-	-	-	3	524 757

wniosku złożonego przez organ skarbowy. Dodatkowo przedmiotem hipoteki przymusowej jest:

- użytkowanie wieczyste,
- spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego,
- spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego,
- prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej,
- wierzytelność zabezpieczona hipoteką.

Kwota zabezpieczeń dokonanych poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej oraz zastawu skarbowego w latach 2000–2003 wynosiła 998 593 zł.

Efektywność podatku PIT do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie

W Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie zatrudnionych było 161 osób¹⁶. Biorąc po uwagę liczbę zamieszkałych podatników na terenie 6 gmin wynika, iż na 864 osoby przypada 1 urzędnik, a jeżeli rozpatrujemy liczbę podatników, którzy złożyli zeznania podatkowe, to 1 osoba zatrudniona w pruszkowskim Urzędzie obsługiwała w:

- 2000 roku – 583 podatników,
- 2001 roku – 584 podatników,
- 2002 roku – 599 podatników,
- 2003 roku – 604 podatników.

Efektywność pracy urzędów skarbowych przyjęło się również porównywać na podstawie wpływów w zł na jednego zatrudnionego urzędnika. W pruszkowskim Urzędzie wynosiła ona:

- w roku 2000 – 561 479 zł,
- w roku 2001 – 589 616 zł,
- w roku 2002 – 780 154 zł,
- w roku 2003 – 597 207 zł.

¹⁶ Dane na dzień 31 grudnia 2004 roku.

Odnosząc powyższe do efektywności w skali kraju, która na koniec 2003 roku wyniosła około 3500 zł na 1 pracownika spośród ponad 37 tysięcy zatrudnionych w urzędach skarbowych w Polsce można stwierdzić, iż US w Pruszkowie wykazuje wysoką wydajność ścigalności podatkowej.

Zauważyć ponadto należy, iż udział zatrudnionych w urzędzie pruszkowskim w stosunku do wszystkich zatrudnionych osób w urzędach w kraju wynosi jedynie 0,42%, co oznacza, że co 233 osoba zatrudniona w urzędach skarbowych w Polsce pracuje w US w Pruszkowie.

Z przeprowadzonej analizy można wyciągnąć między innymi następujące wnioski:

- nastąpił wzrost liczby podatników rozliczających swoje dochody rocznym zeznaniem podatkowym PIT-37, co wynika głównie z migracji na teren gmin objętych jurysdykcją US,
- nastąpił spadek wartości odliczeń tytułem wydatków mieszkaniowych spowodowany zmianami w ustawie,
- stosunkowo niewielu podatników skorzystało z przysługujących im możliwości odwołań od decyzji oraz ich zaskarżania,
- nastąpił wzrost wartości tytułów wykonawczych,
- nastąpił zdecydowany spadek wartości podatku zapłaconego w ramach odroczenia płatności.

Wpływy tytułem podatku dochodowego od osób prawnych

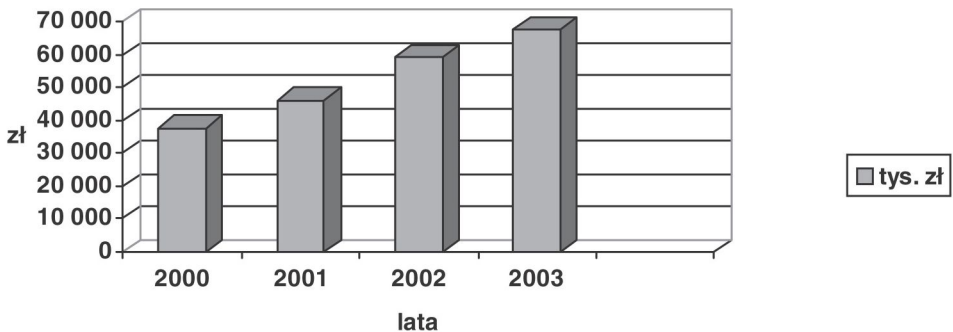
Przepisy zobowiązujące podatników podatku dochodowego od osób prawnych do jego zapłaty zawarte są w Ustawie z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. Wskazuje ona w art. 1 i 1a zakres regulacji, który obejmuje osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz spółki kapitałowe w organizacji i podatkowe grupy kapitałowe.

Liczba podatników rozliczających się z fiskusem z podatku dochodowego od osób prawnych do roku 2003 wzrastała. Po XII/2003 nastąpił blisko 24-procentowy spadek zarejestrowanych podatników – osób prawnych. Tłumaczyć to można przede wszystkim zmianą właściwości terytorialnej do obowiązku zapłaty podatku dla tzw. „dużych podatników”¹⁷, których właściwym urzędem skarbowym został urząd w Radomiu.

¹⁷ Za dużych podatników uznaje się przedsiębiorstwa, których przychód w poprzednim roku podatkowym osiągnął 5 mln EUR lub udział kapitału zagranicznego wynosi co najmniej 5%.

Tabela 18. Liczba podatników podatku dochodowego od osób prawnych rozliczających się z US w Pruszkowie

Rok	Liczba podatników krajowych	Liczba podatników zagranicznych	Razem
2000	610	414	1 024
2001	713	450	1 163
2002	767	473	1 240
2003	969	364	1 333

2000 r. – 37 757 tys. zł, 2001 r. – 46 155 tys. zł, 2002 r. – 59 088 tys. zł, 2003 r. – 67 701 tys. zł

Rys. 4. Wartość wpływów podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2000–2003¹⁸

Porównując skuteczność egzekucji oraz uchylanie się podatników od zapłaty podatku można zauważyć, iż podatnicy omawianego podatku z większą swobodą aniżeli osoby fizyczne ulegają pokusie opóźnień w realizacji obowiązku podatkowego wobec budżetu państwa. Ilustruje to poniższe zestawienie dotyczące wartości podatku niezapłaconego, wobec których to podatników wystawiono tytuły wykonawcze prowadząc egzekucję ich zobowiązań (stan na 31 XIII każdego roku)

2000 r – 2 855 tys. zł,
 2001 r – 2 072 tys. zł,
 2002 r – 3 276 tys. zł,
 2003 r – 1 938 tys. zł.

Pomimo tak wysokich kwot niezapłaconego podatku, który objęty został tytułami wykonawczymi ilość odwołań od decyzji Urzędu Skarbowego

¹⁸ W latach 2000, 2001 wpływy tytułem podatku dochodowego od osób prawnych do US w Suwałkach wyniosły odpowiednio 19 609 273 zł i 39 827 814 zł i były odpowiednio mniejsze od wpływów do US w Pruszkowie o 18 mln zł i 6 mln zł.

była stosunkowo niewielka, a tym samym złożono jedynie 2 skargi do sądów administracyjnych w okresie 2000–2004. Świadczy to o słuszności decyzji wydanych przez Naczelnika tutejszego US.

Z drugiej jednak strony wysoka wartość niezapłaconego podatku, która w okresie 2000–2003 wyniosła 10 mln 141 tys. zł może świadczyć o świadomym uchylaniu się przez podatników od uiszczania podatku. Wynikać to może z faktu, iż odpowiedzialność za niedokonywanie wpłat podatku w terminie przez płatników podatku dochodowego od osób prawnych jest z mocy prawa mniejsza w swoich konsekwencjach niż odpowiedzialność osób fizycznych jako podatników. Brak jest w tym przypadku całkowitej odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe majątkiem osobistym członków zarządów wykonujących czynności operacyjne w imieniu spółki, chyba że w odpowiednim czasie nie zgłoszą oni wniosku o ogłoszenie upadłości podmiotu prawnego, który to wniosek chroni przed egzekucją dokonywaną na majątku osobistym zarządu. Z tego również powodu brak jest skarg, przedmiotem których jest zaskarżanie decyzji organu I instancji, co obrazuje tab.19.

Tabela19. Liczba wydanych decyzji i postanowień oraz odwołań i skarg do WSA, NSA, SN – w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych

Wyszczególnienie		2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Decyzje		29	14	27	34
Postanowienia		10	11	8	12
Odwołania	Razem	2	4	5	5
	Pozytywne dla podatnika	2	1	2	2
	Pozytywne dla US	0	3	3	3
Skargi do WSA/NSA	Razem	0	0	0	0
	Pozytywne dla podatnika	0	0	0	0
	Pozytywne dla US	0	0	0	0
Skargi do SN	Razem	0	1	1	0
	Pozytywne dla podatnika	0	0	0	0
	Pozytywne dla US	0	1	1	0

Z danych przedstawionych w tab.19 wynika, iż w okresie lat 2000–2003 wydanych zostało średnio rocznie 26 decyzji podatkowych oraz 10 postanowień zobowiązujących podatników podatku dochodowego od osób prawnych do zapłaty zaległości podatkowych i zobowiązań z tytułu zawyżania w księgach handlowych ewidencji kosztów uzyskania przychodów.

Jedynie 16 z ponad 1000 podatników podatku dochodowego od osób prawnych zarejestrowanych z tytułu obowiązku podatkowego w tutejszym

Urządzenie złożyło odwołania do Izby Skarbowej w Warszawie jako właściwej II instancji. Spośród wymienionych w tab.15 sumy decyzji i postanowień (tj. 154) jedynie 2 z nich zostało skierowanych do Sądu Najwyższego jako skargi kasacyjne. Powyższe dane wskazują, iż udział procentowy podatników, którzy wnieśli odwołania do wydanych decyzji podatkowych do ogólnej liczby podatników podatku dochodowego od osób prawnych wynosił w poszczególnych latach:

- 2000 – 1%,
- 2001 – 2%,
- 2002 – 3%,
- 2003 – 3%.

Wpływy tytułem podatku od towarów i usług

Podatek od towarów i usług unormowany w ustawie o podatku od towarów i usług z marca 1993 roku w niezmienionej postaci obowiązywał do końca kwietnia 2004 roku. Jedenaście lat jego funkcjonowania w Polsce przyczyniło się do znacznych wpływów do budżetu państwa, a przez jego sankcje głównie karno-skarbowe w przypadku nieprzestrzegania obowiązku w jego odprowadzaniu do urzędów skarbowych zyskał wśród podatników rangę podatku „sankcyjnego”. Z jednej strony duże wpływy do budżetu, z drugiej strony większa swoboda manewru wśród podatników wykształconych podatkowo pozwalało na przeprowadzanie wielu operacji finansowych podważających wielokrotnie prawomocność uchwalonej ustawy, a w ślad za nią rozporządzeń Ministra Finansów, co prowadziło w konsekwencji do zaskarżania decyzji wymiarowych opóźniających wykonanie zobowiązania podatkowego.

Zarejestrowanych na terenie jurysdykcji podatkowej Urzędu Skarbowego w Pruszkowie podatników podatku od towarów i usług w poszczególnych latach było:

- 2000 – 6 651,
- 2001 – 7 481,
- 2002 – 7 998,
- 2003 – 8 146.

Zgodnie z planem budżetowym na kolejne omawiane lata podatnicy podatku VAT mieli z założenia generować wpływy do urzędów skarbowych.

US w Pruszkowie okazał się jednak swoistego rodzaju urzędem dotującym podatników. Narastająco od roku 2000 do 2003 wpływy z tego tytułu podatku przybierały wartość ujemną, czyli dokonywane były zwroty, na co wskazano w tab. 3. Powodem tego stanu rzeczy było dokonywanie wielu odpisów przez duże firmy zarejestrowane w US w Pruszkowie tytułem zarówno podatku naliczonego w transakcjach bieżących zakupów, jak i poprzez zakup

nowych środków trwałych i możliwość otrzymania zwrotu zapłaconego podatku VAT w formie zbilansowania zobowiązań wobec urzędu. Powyższe zjawisko pokazuje tab. 20.

Tabela 20. Wpływy (narastająco) z podatku VAT w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie w okresie 2000–2003

Wyszczególnienie	Wpływy netto: wpłaty – zwroty (w tys. zł)			
	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
Okresy rozliczeniowe				
01.01–31.01	9 804	10 142	3 136	-1 242
01.01–28.02	- 13 888	12 047	-18 136	-8 812
01.01–31.03	-35 756	6 225	-34 924	-26 804
01.01–30.04	-33 746	-13 702	-65 948	-39 620
01.01–31.05	-45 550	-24 011	-66 430	-56 175
01.01–30.06	-54 197	-44 141	-47 078	-68 370
01.01–31.07	-62 568	-43 130	-61 572	-52 840
01.01–31.08	-72 332	-51 690	-74 606	-62 328
01.01–30.09	-85 446	-57 960	-84 516	-100 548
01.01–31.10	-92 152	-76 583	-78 885	-122 445
01.01–30.11	-98 755	-95 170	-80 874	-126 687
01.01–31.12	-118 042	-112 390	-87 023	-132 348

W roku 2004 tendencja w rozliczeniach podatku VAT uległa zmianie ze względu na fakt, iż tzw. „duzi podatnicy” przenieśli swój obowiązek podatkowy do Urzędu Skarbowego w Radomiu. Pozostali podatnicy o mniejszym poziomie obrotów i jednocześnie dokonujący mniejszych zakupów, głównie inwestycyjnych, co pozwala na comiesięczne zwiększanie się wpływów w urzędzie.

Powyższe zjawisko ujemnych wpływów podatkowych widoczne jest w zestawieniu dotyczącym zwrotów z podatku VAT zrealizowanych w omawianym czasie przez pruszkowski urząd (tab. 21).

Tabela 21. Zwroty z podatku VAT zrealizowane w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Liczba podatników, którzy otrzymali zwroty VAT	1 092	1 120	1 136	1 060
Wartość zwrotów z VAT w tys. zł	330 216	364 860	356 595	432 156

Z wymienionej wyżej ogólnej liczby podatników VAT część z nich dokonując wyboru zgodnie z właściwymi unormowaniami ustawowymi rozliczała się kwartalnie. Odsetek tego rodzaju podatników wynosił w roku 2003 – 4,5% (tab. 22).

Tabela 22. Podatnicy VAT rozliczający się kwartalnie w Urzędzie Skarbowym w Pruszkowie

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Ilość podatników			152	366
Wpływy w tys. zł	Nie było możliwości rozliczeń kwartalnych w podatku VAT		Możliwość rozliczania się kwartalnego obowiązywała od IV kwartału 2002 r. – pierwsze wpłaty w 2003 roku	5 728

Zauważyć można, iż wpływy podatkowe tytułem VAT do tutejszego Urzędu nie odpowiadają zjawisku wpływów do budżetu państwa, które zabezpiecza swoje dochody w ponad 60% poprzez wpływy z podatku od towarów i usług US w Pruszkowie do chwili zmiany właściwości urzędów skarbowych dla dużych podatników był deficytowym organem poboru podatku VAT.

Podsumowanie

Działalność US w Pruszkowie będącego podmiotowym elementem polskiego systemu podatkowego zawiera pozytywne, jak i negatywne cechy tego systemu.

Zagmatwany i represyjny system podatkowy nie służy wzrostowi gospodarczemu. Interpretacje przepisów oraz udzielanie odpowiedzi przez urzędy w trybie art. 14a ordynacji podatkowej prowadzi wielokrotnie do błędnych decyzji powodujących straty podatników, a w najgorszym przypadku likwidację ich działalności gospodarczej.

Z drugiej jednak strony wprowadzenie w 2002 roku nowej strategii podatkowej polegającej na przyjaznych relacjach urzędników z podatnikami ma w swym założeniu ułatwić ściągalność podatków i poprawić zaufanie podatników, płatników, inkasentów wobec aparatu podatkowego.

Przykładem takich zjawisk jest właśnie opisywany urząd.

Jest on jako jeden z nielicznych urzędów specyficznego rodzaju organem podatkowym. Bliskość Warszawy, duża ilość podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, stosunkowo wysokie wartościowo inwestycje kapitałowe w gminie, a z drugiej strony wysokie zwroty podatku VAT dla podatników w znaczny sposób uszczuplały saldo US w Pruszkowie.

Ogólny wpływ z tytułu podatków PIT w latach 2000–2003 wyniósł 408 346 tys. zł, co oznaczało, iż 1 mieszkaniec powiatu w wymienionych 4 latach przekazał jako osoba fizyczna kwotę 2 926 zł do kasy urzędu, natomiast jeden podatnik podatku dochodowego od osób prawnych przekazał na konto urzędu kwotę 177 tysięcy zł w latach 2000–2003.

Napływ inwestycji do miasta wpłynął na wzrost wpływów podatkowych, zwłaszcza podatku dochodowego od osób prawnych, a zmiana właściwości

urzędów dla dużych podatników pozwala od stycznia 2004 roku na comiesięczne księgowanie na koncie Urzędu narastających wpływów tytułem VAT-u.

Wyżej opisywane zdarzenia pozwalają postawić tezę, iż dokonujące się zmiany w życiu gospodarczym podregionu pruszkowskiego oraz wzrost świadomości podatników do wypełniania obowiązku podatkowego są początkiem kształtowania się nowej funkcji organu podatkowego zmierzającego zarówno do wypełniania funkcji fiskalnej, jak i redystrybucyjnej i stymulacyjnej.

Porównując wpływy wartościowe do Urzędu Skarbowego w Pruszkowie i Suwałkach (przy zbliżonej liczbie ludności zamieszkałej w obu jurysdykcjach podatkowych: US Pruszków – 139 552 osoby, US Suwałki 120 670 osób) można zwrócić uwagę na znaczne zróżnicowanie w strukturze dochodów pomiędzy oboma rejonami. Dwukrotnie wyższe dochody mieszkańców jurysdykcji pruszkowskiej i jednocześnie zacofane gospodarczo tereny Suwałk stanowiących w dalszym ciągu element tzw. „ściany wschodniej” wyraźnie pokazują na strukturę alokacji kapitałów przez spółki prawa handlowego będące płatnikami zarówno podatku dochodowego od osób prawnych, jak i podatku od towarów i usług. Oddalone od dużych miast rejony Suwałk oraz uboga infrastruktura techniczno-gospodarcza nie przyciągają inwestorów, a z drugiej strony powodują odpływ młodych ludzi do bardziej prężnych ośrodków w kraju w poszukiwaniu pracy. Bliskość Pruszkowa do stolicy stanowi w odróżnieniu od Suwałk doskonały asumpt do dynamicznego rozwoju tego rejonu i z tym związanego wzrostu we wpływach podatkowych zarówno do gmin, jak i powiatu.

Przeprowadzenie analizy porównawczej pomiędzy pozostałymi jurysdykcjami podatkowymi w kraju, a także porównanie za kilka lat wpływów podatkowych do Urzędów Skarbowych w Pruszkowie i Suwałkach może stanowić doskonały fundament badawczy do opracowania zbiorczej analizy statystycznej dotyczącej struktury wpływów podatkowych do budżetu państwa. Wnioski z tak przeprowadzonej analizy mogą być pomocne do prognozowania kolejnych budżetów zarówno na szczeblu samorządowym, jak i budżetu centralnego państwa.

The Pattern of Tax Receipts from Personal Income Tax, Corporation Income Tax and the Value Added Tax in the Tax Office in Pruszków between 2000 and 2003

Summary

Local taxes and charges constitute the basis of the State budget, as well as the basis of the territorial self-governments' budgets. Since 01 September, 2003, the body that deals with the collection of taxes has been the

Head of Tax Office. Tax receipts recorded in Pruszków in the said period show a considerable proportion of receipts from Personal Income Tax (namely: PLN 408,345.00).

Taxpayers also took advantage of the deductions, both from the income and from the tax amount due. The said deductions are guaranteed by the act on personal income tax form natural persons and are to be recorded in the tax declaration (i.e. PIT-36 and PIT-37) came to the amount of PLN 97.5m, while the deductions from income reached PLN 81.5m.

The above deductions resulted from the taxpayers' spending on accommodation, donations, rehabilitation and healthcare, on education, both theirs and their eligible children's, and on the purchase of school- and course books and other essential learning aids. As far as the Personal Income tax is concerned, the Tax Office in Pruszków made 4813 rulings on payment of tax and 903 formal decisions between 2000 and 2003. Under the Act on Taxes and Taxation the taxpayer has the right to appeal against a tax decision formally, in writing, therefore 131 formal appeals were lodged, the latter number being 2% of the total number of rulings and decisions issued by the Tax Office.

While managing the collection of taxes, the Tax Office in Pruszków performed acts of execution. 26,652 writs of execution were issued for the total amount of PLN 95,795.00m, part of which was secured by judicial mortgage. Tax receipts from Corporation Income Tax for the period in question reached PLN 210,701.00m, of which PLN 10,141.00 were the value of the writs of execution of liabilities towards the Tax Office.

The balance of receipts from the VAT into the Tax Office in Pruszków showed a deficit on the inflows side. That was due to the fact that until the end of 2003 Tax Office in Pruszków had been the competent body for tax clearings for both "small" and "big" taxpayers. The so-called "big" taxpayers (i.e. those that in the previous tax year recorded revenues of at least €5m) took advantage of high tax allowances pertinent to the surplus of the input tax over the output tax / tax due. That, in turn, was the effect of the volume of investment and direct purchase of goods and services which was made by this group of taxpayers.

Altogether, between 2000 and 2003, the Tax Office in Pruszków recorded PLN 619,046.00 as tax receipts from both Corporation and Personal Income Taxes, which in the light of the negative balance of inflows from the VAT gives the amount of PLN 169,242.00.